

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми: Формування національної ідеї є дуже важливою та актуальною проблемою і після утвердження нації як суверенної етнополітичної спільноти. Досвід свідчить, що успіх у національному будівництві та державотворчому процесі з'являється лише з народженням, розвитком та, головне, з усвідомленням нацією своєї національної ідеї.

Поступове входження України до європейських і євроатлантичних структур вимагає осмислення власної ідентичності, випрацювання системи національно-державних інтересів та геополітичних пріоритетів, що закладаються в основу української перспективи. Українська перспектива базується на тисячолітній історико-культурній і господарській традиції, на тягlostі і перервності української державності.

Досліджували українську національну ідею такі зарубіжні дослідники: Ф. Майнекке, Л. Вітгенштейн, В. Соловйов, В. Скот, Ф. Шопен, Ф. Шиллер та інші. Дослідженням української національної ідеї займалися: М. Грушевський, Ю. Данько, Д. Донцов, М. Драгоманов, В. Липинський, Р. Котерлін, М. Костомаров, В. Смолій, І. Франко. Сучасні українські автори: Ю. Бойко, В. Брюховецький, О. Забужко, І. Старовойт, М. Михальченко, В. Крисаченко, М. Попович, О. Рудакевич, А. Фурман та інші.

Мета дослідження: проаналізувати особливості та специфіку формування української національної ідеї в сучасному українському суспільстві.

Завдання дослідження: визначити теоретико-методологічну сутність поняття «національної ідеї» та її сутнісні риси; визначити сучасний стан національної ідеї, особливості та перспективи її розвитку.

Об'єкт дослідження: соціальні трансформації в сучасному українському суспільстві.

Предмет дослідження: особливості та специфіка формування в українському суспільстві національної ідеї.

Вислаб основного матеріалу. Слід зазначити, що поняття «національна ідея» виникло і було обґрунтовано ще в XVIII-XIX ст. у період становлення багатьох національних держав і прямо пов'язане з вибором та реалізацією нацією свого власного шляху розвитку, роллю і місцем у світі як своєрідної відповіді викликам історії. Національна ідея у найзагальнішому вигляді, – це ідея, яка відображає головний національний інтерес і задає розвиткові країни оптимальний напрям у сьогоденні і на майбутнє. Оскільки ж існують національні інтереси в політичній, економічній, культурній, побутовій сферах, то національна ідея може існувати в складній синтетичній формі як національна (державницька) ідеологія і в простих формах – ідея етнічна, зовнішньополітична, культурна і т. ін., які теж є достатньо концептуальними і комплексними [5, с. 93]. Українська національна ідея – духовно-ціннісне усвідомлення українським народом своєї унікальності та незалежності, історії та віри, права на самостійну культуру, об'єднання заради «вищої мети». В умовах, коли Україна протягом багатьох століть територіально перебувала у складі інших держав, які мали свою національну ідею, ідеологію і політику, свої інтереси щодо державної політики і народів, українська національна ідея визнавалася реакційною, а її провідники піддавалися репресіям та фізичному знищенню. Мрія українського народу мати власну незалежну державу втілювалася в життя лише в 1991 р. внаслідок розпаду СРСР. Постає завдання визначення національної ідеї, відповідно до сучасних потреб національного розвитку, цілей та завдань державного будівництва [4]. На жаль, мусимо визнати, що на двадцять восьмому році незалежності Україна так і не має чіткої стратегії свого розвитку. Сьогодні ми часто чуємо багато зітхань про відсутність національної ідеї, про те, що вона не спрацювала, що проект «Україна» не відбувся, лунає критика у бік національної еліти, яка не спромоглася його розробити [9]. Але слід зазначити, що на шляху формування національної ідеї є багато перешкод, які не дають нам її визначити. Перш за все це внутрішні перешкоди, насамперед, поділ українського суспільства на групи – за релігійними конфесіями, рівнем свідомості, мовою, культурою, політичними поглядами та цінностями, бажанням жити в іншій державі. Та зовнішні перешкоди, одна з яких російська агресія, яка істотно впливає на формування національної ідеї. В сучасній Україні спостерігається ностальгія за радянським минулим, розчарування в теперішній владі, відсутні спільні погляди щодо цілей, ідеалів, напрямів розвитку держави, тому це породжує велику конфліктність. Сучасне українське суспільство психологічне неготове до формування національної ідеї. До цього часу жодна політична партія не запропонувала свого бачення національної ідеї, напрямку розвитку України. Однією з причин є переважна більшість політичної еліти, яка формувалася переважно за радянських умов. Слід зазначити, що формування національної ідеї для них не стоїть на порядку денному, скоріш за все ця проблема формування «національної ідеї» не є для політиків актуальною. Переймаючись власними цілями та інтересами – обігнати конкурентів, виграти вибори, збільшити капітал, вони не будуть стратегічні плани, а живуть в теперішньому часовому просторі. Більше того, багато сучасних політичних партій і громадських організацій ведуть антиукраїнську, антидержавну політику, які розділяють суспільство.

Слід зазначити, що прояви національної ідеї можуть проявлятися в різних формах, наприклад, вирішальних подіях. Події які відбулися в кінці 2013 і на початку 2014 років, мали доленосне значення для України та українців [3].

Події Революції Гідності показали нам бажання до волі та незламність української нації. Майдан був втіленням національної ідеї українського суспільства, прагненням відстояти своє, йти до європейського майбутнього. Тому найважливішим завданням національної ідеї є згуртування нації та представників інших етносів, які проживають на території України [10].

Національна ідея – це спільна праця суспільства і влади. Ця стратегія запрацює лише тоді, коли відбудеться в суспільстві широка політична угода між головними політичними силами країни. На сучасному етапі втілення та реалізація національної ідеї має здійснюватися у такій формі яка буде відповідати інтересам більшості населення України.

Сучасна українська національна ідея потребує модернізації, адаптації до всіх викликів, з якими стикається Україна [5, с. 254-255]. На думку М. Михальченка, для цього потрібно: по-перше гармонізувати її внутрішню структуру, поступово висуваючи на головні ролі економічну та духовно-культурну складову; по-друге, підвищити її прогностичний потенціал – задати країні напрям оптимального розвитку на сьогодні та на стратегічну перспективу; по-третє, налагодити партнерські стосунки влади з народом. Якщо така модернізація не відбудеться, то суспільство і держава будуть деструктуризуватися [5, с. 20-21].

У системі української нації, яка проживає в Україні і вважає її Батьківщиною, важливе місце мають посідати: громадянські права та свобода, рівність між національностями, спільне бачення розвитку держави, повага до української мови, знання історії та культури України.

Почати дискусію щодо бачення розвитку нації і держави, на нашу думку, має Президент України, співпрацюючи з парламентом, урядом, політичними силами та громадськими організаціями, генерувати ідеї та пропонувати своє бачення вирішення проблеми. Крім того, у формуванні національної ідеї важливий внесок повинні робити моральні авторитети, відомі своїми заслугами, – артисти, лікарі, вчені, спортсмени, підприємці [4].

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити такі висновки:

1. Національна ідея є консолідуючою ланкою для формування спільної мови та культури, єдиного бачення майбутнього країни, стратегічних цілей.

2. Національна ідея повинна об'єднувати націю, мати реалістичні цілі, бути конструктивною. Сьогодні сутність української національної ідеї полягає в тому, щоб зберегти державу, мову, жити в мирі та стати в один ряд з іншими розвиненими країнами світу.

3. Питання сучасної національної ідеї знаходиться в періоді становлення, тому нам потрібний суспільний компроміс, щоб вона сформувалася і ми чіткіше визначили напрямок та стратегії розвитку країни.

Література

1. Бичук І. С. Еволюція української національної ідеї у соціально-філософській думці України на зламі XIX – XX ст. / І. Бичук // Автореферат. – Рукопис. - 2011. – 20 с.
2. Брюховецький В. Передмова Україна в пошуках себе: національна ідея, проблеми розвитку. / В. Брюховецький. - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 328 с.
3. Грабовська І. Революція гідності у контексті цивілізаційних прагнень України [Електронний ресурс] / І. Грабовська. – Режим доступу: <http://m.day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/revolyuciya-gidnosti-u-konteksti-civilizacijnih-pragnen-ukraini>
4. Карлова В. Національна ідея сучасної України: проблеми та перспективи формування [Електронний ресурс] / В. Карлова // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2010. - №3. - С. 21-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_3_5
5. Пірен М. І. Проблеми професійної відповідальності політико-владної еліти в Україні/ М. І. Пірен // Соц. психологія. - 2007. - №3. - С. 29-35.
6. Рудакевич О. М. Етнополітична толерантність в контексті української національної ідеї / О. М. Рудакевич // Проблема толерантності в глобалізованому світі: Міжнар. наукова конф. 1-2 жовтня 2015 року [матеріали доповідей та виступів]/ редкол. П. Ю. Саух [та ін.]. – Житомир : Вид. Євгенко О.О., – 2015. – С.112–116.
7. Рудакевич О. М. Національний принцип: етнополітична концепція нації: моногр. / О. М. Рудакевич. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. –292 с.
8. Сабадуха В. *Українська національна ідея та концепція особистісного буття*: [монографія] / В. Сабадуха. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2011. – 175 с.
9. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / авт. колектив : О. М. Рудакевич, Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 256 с.
10. Снайдер Т. Громадянська історія (передмова до книги «Українська історія, російська політика, європейське майбутнє») [Електронний ресурс]/Тімоті Снайдер – Режим доступу: <http://evroforum.com/?p=1160&lang=uk>